

О. В. Яковлєв
викладач

Національна академія прокуратури України

РОЛЬ ПРОКУРОРА – ПРОЦЕСУАЛЬНОГО КЕРІВНИКА ДОСУДОВИМ РОЗСЛІДУВАННЯМ У ПРИЗНАЧЕННІ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ТА ОЦІНЦІ ЇЇ РЕЗУЛЬТАТІВ

Досліджено проблемні питання призначення судових експертиз та оцінки висновку експерта. Наведено численні приклади помилок з практики, що були допущені при підготовці та перевірці документів з призначення експертизи. Проаналізовано чинники, які їх спричинили. Запропоновано вирішення вказаних проблем в рамках діяльності прокурора, як процесуального керівника досудовим розслідуванням.

Ключові слова: досудове розслідування, судова експертиза, оцінка результатів.

На сучасному етапі важко уявити собі ефективне розслідування будь-якого злочину без використання спеціальних знань. При цьому кримінальне процесуальне законодавство передбачає дві основні форми використання спеціальних знань: залучення спеціаліста та проведення судових експертиз.

Відповідно до ст. 71 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України), спеціалістом у кримінальному провадженні є особа, яка володіє спеціальними знаннями та навичками застосування технічних або інших засобів і може надавати консультації під час досудового розслідування і судового розгляду з питань, що потребують відповідних спеціальних знань і навичок [1].

Відповідно до ст. 69 КПК України, експертом у кримінальному провадженні є особа, яка володіє науковими, технічними або іншими спеціальними знаннями, має право відповідно до Закону України «Про судову експертизу» на проведення експертизи і якій доручено провести дослідження об'єктів, явищ і процесів, що містять відомості про обставини вчинення кримінального правопорушення, та дати висновок з питань, які виникають під час кримінального провадження і стосуються сфери її знань.

Як бачимо, спільним і для спеціаліста, і для експерта є володіння спеціальними знаннями.

У разі потреби у спеціальних знаннях, слідчий у встановленому процесуальному порядку залучає спеціаліста або призначає експертизу. Разом з тим, тут криється певне протиріччя. Не маючи спеціальних знань, слідчий повинен чітко окреслити задачу особі, яка ці знання має – спеціалісту та/або експерту. А отримавши висновок експерта – оцінити його належним чином (у тому числі, проаналізувати хід дослідження,

Розділ 2. Питання слідчої тактики та методики розслідування злочинів

викладений у висновку). Недостатність чи навіть повна відсутність спеціальних знань у слідчого може призвести до низки негативних наслідків.

Різного роду аспектам використання спеціальних знань під час досудового розслідування були присвячені наукові роботи багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених-криміналістів, зокрема: Т. В. Авер'янової, Р. С. Белкіна, В. П. Бахіна, О. В. Бишевець, Т. В. Будко, А. І. Вінберга, Т. В. Варфоломесвої, В. Г. Гончаренка, І. В. Гори, Г. І. Грамовича, Г. Л. Грановського, В. І. Громова, О. І. Изотова, А. В. Іценка, Н. І. Клименко, І. І. Когутича, В. А. Колесника, В. К. Лисиченка, О. Р. Михайленка, С. П. Мітрічева, Г. М. Надгорного, А. І. Палюха, І. В. Рогатюка, Б. В. Романюка, О. Р. Россінської, О. С. Рубіса, М. В. Салтевського, М. Я. Сегая, В. Ю. Шепітька, О. Р. Шляхова, М. Г. Щербаковського, В. В. Юсупова та інших.

Разом з тим, питання використання спеціальних криміналістичних знань прокурором на стадії призначення судової експертизи (як при безпосередній підготовці клопотання про призначення експертизи слідчому судді, так і в рамках процесуального керівництва при підготовці такого клопотання слідчим), а також на стадії оцінки висновку експерта потребують окремого детального дослідження.

Метою статті є узагальнення та аналіз проблем, що можуть виникнути на етапах призначення судової експертизи й оцінки висновку експерта, а також вироблення рекомендацій щодо запобігання виявленим проблемам прокурором в рамках процесуального керівництва.

Як зазначає Н. М. Сенченко, специфічність висновку експерта підтверджується тим, що він проводить дослідження та обґрунтовує свої висновки на підставі спеціальних знань у тій чи іншій галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла. Державні органи (особи), у провадженні яких перебуває справа, як правило, не мають таких знань, що, зазвичай, ускладнює процес оцінки того чи іншого доказу. На практиці висновок експерта в силу своїх специфічних рис, а саме використання спеціальних наукових знань, сприймається суб'єктами оцінки як особливий вид доказів [2].

Аналіз практики призначення судових експертиз (досліджувалися як постанови слідчих, так і ухвали слідчих суддів) та оцінка висновків експертів у подальших процесуальних документах виявили цілу низку проблем.

Наприклад, практиці відомі випадки, коли експерт у висновку вказував на неможливість вирішення питання по суті у зв'язку з ненаданням певних необхідних матеріалів (об'єктів, зразків тощо), натомість у суді це розцінювалося, як категоричний негативний висновок по суті питання. Отже, суто «технічна» відповідь експерта про неможливість проведення дослідження при невірному тлумаченні набуває процесуального значення і може істотно вплинути на хід розслідування та доведення винуватості особи в суді.

Слід зазначити, що відповідно до пункту 17 Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про судову експертизу в кримінальних і

цивільних справах», при перевірці й оцінці експертного висновку суд повинен з'ясувати:

- чи було додержано вимоги законодавства при призначенні та проведенні експертизи;
- чи не було обставин, які виключали участь експерта у справі;
- компетентність експерта і чи не вийшов він за межі своїх повноважень;
- достатність поданих експертові об'єктів дослідження;
- повноту відповідей на порушені питання та їх відповідність іншим фактичним даним;
- узгодженість між дослідницькою частиною та підсумковим висновком експертизи;
- обґрунтованість експертного висновку та його узгодженість з іншими матеріалами справи [3].

Разом з тим, на нашу думку, найбільш ретельна перевірка та оцінка висновку експерта повинна проводитись ще до судового розгляду, а саме, процесуальним керівником, при чому, ще до складання обвинувального акта. У такому разі, якщо під час перевірки та оцінки будуть виявлені суттєві недоліки у висновку експерта, ще залишається можливість призначити повторну чи додаткову експертизу та/або провести певні слідчі дії (наприклад, допит експерта). Якщо ж недоліки виявлені не будуть, правильна оцінка висновку експерта знайде своє відображення в обвинувальному акті.

М. Г. Щербаковський вважає, що процедура вивчення і оцінки висновку експерта може бути розділена на два рівня. Перший рівень заснований на професійних знаннях, якими зобов'язана володіти особа, яка призначила експертизу. До цих знань відносяться відомості з кримінально-процесуального права, криміналістики, логіки. Цей рівень оцінки висновку експерта вчений іменує «логіко-процесуальним». Другий рівень дослідження і оцінки включає операції, що вимагають спеціальних знань в предметі, об'єктах і методах проведеної експертизи. Ці операції, безумовно, недоступні переважній кількості працівників дізнання і досудового слідства, тому вони можуть бути реалізовані тільки після консультації з досвідченою особою. Цей рівень дослідження і оцінки висновку експерта науковець називає «спеціальним» [4, с. 213–224].

Ми погоджуємося з думкою М. Г. Щербаковського, що слідчий і суд не в змозі в повній мірі оцінити ні наукову обґрунтованість висновків, ні правильність вибору і застосування методів дослідження, ні відповідність цього методу сучасним досягненням даної галузі наукових знань. Об'єктивно причиною такого становища є те, що для такої оцінки суб'єкти доказування повинні володіти тими ж знаннями, що й експерт. У цьому питанні не можна не погодитися з Т.В. Аверьяною, яка пише, що висновок складної, в тому числі і комплексної експертизи, в ході якої застосовувалися сучасні хімічні і фізико-хімічні методи, практично може оцінити тільки фахівець того ж профілю, що і експерт, тобто особа, яка володіє спеціальними знаннями [5, с. 467].

Важко піддається оцінці й рівень компетентності судового експерта, який виконував експертизу. Хоча у висновку вказуються освіта,

Розділ 2. Питання слідчої тактики та методики розслідування злочинів

спеціальність, стаж роботи та інші відомості, все це, навіть науковий ступінь і вчене звання, ще не свідчать про компетентність експерта в питаннях конкретного експертного дослідження.

Оцінка наукової обґрунтованості висновку експерта вимагає спеціальних знань у тій чи іншій галузі науки і техніки, які відносяться до предмету проведеної експертизи і на підставі яких досліджувалися представлені об'єкти. Оцінка висновку по суті проведених досліджень часто неможлива не тільки прокурором чи слідчим, але наштовхується на труднощі навіть у експертів іншої компетенції (спеціальності). Зазначена обставина має об'єктивні витоки, які полягають, по-перше, в диференціації спеціальних знань і, по-друге, у розвитку наукових і методичних основ окремих видів судових експертиз.

Крім зазначеного, на нашу думку, перевіріці також повинна підлягати і компетенція експерта в рамках поведеної експертизи. Тобто, чи відносяться поставлені питання до сфери спеціальних знань експерта та чи можливе вирішення цих питань шляхом проведення експертизи взагалі. Останнє, перш за все, відноситься до питань права, які заборонено виносити на вирішення судової експертизи (ст. 242 КПК України). Разом з тим, якщо для встановлення правового характеру поставлених питань цілком достатньо юридичних знань слідчого, прокурора (процесуального керівника) та слідчого судді, то з віднесенням питань до конкретної сфери спеціальних знань можуть виникнути складнощі, про що більш детально буде розкрито далі по тексту.

Слід зазначити, що проблемні моменти, виявлені на етапі оцінки висновку експерта, можуть бути обумовлені помилками ще на етапі призначення експертизи, для цього розглянемо їх детальніше.

Однією з найбільш розповсюджених помилок є невірне формулювання виду призначеної експертизи. В одних випадках замість виду експертизи вказується назва експертної спеціальності. Наприклад, замість «комп'ютерно-технічної експертизи» в ухвалі слідчого судді про доручення проведення експертизи, призначеної на підставі клопотання слідчого зазначається: «експертиза комп'ютерної техніки та програмних продуктів». Звичайно, експерт зрозуміє, що має на увазі слідчий (прокурор, слідчий суддя), але все одно має місце неточність.

В інших випадках вказується інший вид експертизи, ніж той, який впливає з поставлених питань. Наприклад, питання щодо наявності ознак монтажу у відеофайлі виноситься на вирішення комп'ютерно-технічної експертизи. У другому випадку на комп'ютерно-технічну експертизу було надано ножа з метою встановлення, чи відноситься він до холодної зброї. Допускаємо, що частково такі помилки пояснюються неухважністю слідчих чи формальним ставленням прокурорів або слідчих суддів (зокрема, внаслідок значного навантаження) до підготовки та перевірки документів з призначення експертизи, тобто, має місце помилка технічного характеру.

Трапляються іноді на практиці випадки, коли слідчий звертається до слідчого судді з клопотанням щодо проведення неіснуючого (вигаданого) виду експертизи. Наприклад, «комплексна комп'ютерно-технічна експертиза». Як бачимо, хоча експертиза названа комплексною, вона

фактично потребує залучення експерта лише однієї галузі знань. Отже, експерту стає незрозумілим, що саме мав на увазі слідчий під цією «комплексністю».

Також на практиці, під час досудового розслідування кримінальних правопорушень, мають місце випадки, коли слідчі, не знаючи напевне, який вид експертизи слід вказати у клопотанні, обмежуються загальними фразами, як, наприклад: «судова експертиза», «криміналістична експертиза», «технічна експертиза», «судово-криміналістична експертиза» тощо.

Також, нерідко слідчим бракує знань при формулюванні питань, поставлених перед експертом. Типовою є ситуація, коли на експертизу виносяться кілька десятків питань, які слідчий просто скопіював з довідника, не вдумуючись, чи потрібне для розслідування вирішення усіх цих питань. Як правило, експерт зможе відповісти на усі ці питання, але це займе досить багато часу, що може критично позначитись на термінах розслідування. Крім того, для вирішення частини з цих питань експерт може запросити додаткові матеріали, на надання яких також знадобиться певний час.

У більш складних випадках слідчі ставлять запитання, які взагалі недоречно до наданого об'єкта дослідження. Наприклад, на експертизу надаються уламки замка, та ставиться питання щодо працездатності останнього. Або надається найпростіший кнопочковий мобільний телефон, єдиною функцією якого є здійснення телефонних дзвінків та надсилання SMS-повідомлень, і перед експертом ставляться питання щодо наявності на цьому телефоні фотографій, відеофайлів, бухгалтерських програм, електронних цифрових підписів від акредитованих центрів сертифікації ключів тощо. Як правило, експерт відповідає на ці питання, але це все одно займає час.

Трапляються й інші крайнощі, коли слідчий ставить перед експертом дуже загальне питання, наприклад: «Чи придатний для дослідження наданий об'єкт?». Без зазначення виду дослідження це питання є досить загальним. Оскільки навіть в межах одного виду експертизи дослідження можуть бути ідентифікаційні, класифікаційні, діагностичні, ситуаційні. Ця проблема посилюється, якщо у клопотанні слідчий не вказав або вказав невірно вид експертизи.

Бувають загальні питання й іншого характеру, наприклад: «Чи містить наданий на дослідження накопичувач на жорсткому магнітному диску інформацію, що стосується кримінального провадження?». Зрозуміло, що експерт не може знати, яка інформація стосується кримінального провадження, а яка – ні.

Також типовим є наступне формулювання питань на портретну експертизу: «Чи зображений на наданій фотографії Іванов І. І.?». Разом з тим, встановлення особи не є обов'язком експерта. Оскільки таке питання виходить за межі компетенції експерта, без його редагування воно не буде вирішуватися експертом.

Певною мірою пом'якшити ситуацію щодо некоректно зазначеного виду експертизи та поставлених перед експертом некоректних питань може запит експерта щодо уточнення виду експертизи та поставлених

Розділ 2. Питання слідчої тактики та методики розслідування злочинів

питань. Але це, по-перше, все одно займе певний час, а по-друге, в окремих випадках слідчі категорично відмовляються змінювати некоректні питання. Як наслідок, експерт не буде відповідати на такі питання, що в подальшому призведе до необхідності повторного звернення слідчого з клопотанням про призначення експертизи.

Отже, проблемні моменти різного плану можуть мати місце як на етапі призначення експертизи, так і на етапі оцінки висновку експерта. Іншими словами, починаючи від помилкового вибору виду експертизи і закінчуючи хибною інтерпретацією отриманих висновків. Окреслена проблематика, на наш погляд, є суттєвою та потребує пошуку шляхів вирішення.

Враховуючи суттєву кількість помилок під час призначення експертизи, ми вважаємо за потрібне підвищити процесуальний контроль на даному етапі. Слід погодитися з О. Ізюмовим про те, що прокурор, як процесуальний керівник розслідування, має контролювати не тільки організацію певних слідчих дій, передбачених планом розслідування, а й отримання максимально повної інформації після проведення кожної дії та дослідження виявлених і вилучених носіїв доказової інформації. Наприклад, при призначенні дактилоскопічної експертизи та визнанні експертом неможливості дослідження через неякісне відображення папілярних ліній пальцевого візерунка необхідно вимагати застосування додатково пороскопічних та еджеоскопічних методів дослідження, які вкрай рідко застосовуються з огляду на свою трудомісткість і складність. Те саме стосується й інших видів експертиз [6, с. 121].

Ми вважаємо своєчасною та вартою уваги думку А. І. Палюха, який наголошує на необхідності ознайомлення прокурора з копіями постанов про призначення експертиз (з матеріалами для експертного дослідження прокурору доцільно знайомитися у справах про тяжкі злочини, взяті на контроль). Він вважає, що вивчення копії такої постанови дає прокурору можливість перевірити законність і обґрунтованість призначення експертизи, дотримання процесуальних норм і, головним чином, оцінити ті питання, які пропонуються на вирішення експерта. Також А. І. Палюх відзначає, що направлення матеріалів для проведення експертизи шляхом надсилання копії постанови прокурору здатне унеможливити вчинення помилок, особливо при призначенні найбільш складних і експертиз, що призначаються зрідка [7, с.103–105.].

Разом із тим, процесуальне керівництво на розглянутому етапі не буде ефективним в умовах недостатньої обізнаності прокурора у специфіці застосування спеціальних криміналістичних знань. При чому інформації з довідника або з відомчих наказів та/або інструкцій, що регламентують порядок проведення експертиз у відповідних відомчих експертних установах, може бути недостатньо, оскільки кожна слідча ситуація має певні особливості, які неможливо заздалегідь врахувати у зазначених інформаційних джерелах. Так само не завжди є можливість отримати консультативну допомогу в експерта.

З іншого боку, зрозуміло, що ґрунтовна підготовка самих прокурорів за усіма напрямками судових експертиз вбачається вкрай складним завданням в силу необхідності засвоєння величезного обсягу інформації.

В цих умовах одним зі шляхів вирішення проблем може бути залучення спеціаліста. Ми погоджуємося з думкою Т. В. Шутемової, яка вважає, що залучення спеціаліста може бути з успіхом використано ще на стадії призначення експертизи, тобто при виборі слідчим суддею або судом експертної установи та експерта, а також при формулюванні питань експерту [8].

Виявлені проблеми, які можуть виникнути на етапі призначення судової експертизи, обумовлюють необхідність підвищення процесуального контролю з боку прокурора. Наприклад, за результатами вивчення матеріалів кримінального провадження прокурор може дійти висновку про необхідність проведення конкретного виду експертизи і дати відповідні вказівки слідчому.—Або, отримавши від слідчого копію клопотання до слідчого судді про проведення експертизи, вчасно виявити некоректно поставлені питання та дати вказівку слідчому щодо їх виправлення.

Залишається актуальним питання й оцінки висновку експерта як одного з видів доказів. Оскільки висновок експерта відіграє важливу роль при плануванні розслідування, встановленні істотних для провадження обставин, тому прокурор повинен з'ясувати, наскільки правильно слідчий використав висновок експерта при розслідуванні. Звісно, цей доказ, як і будь-який інший, слідчий оцінює за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на повному, неупередженому розгляді обставин у їхній сукупності, однак це не звільняє прокурора від обов'язку перевірити правильність такої оцінки і, за необхідності, надати слідчому допомогу або вжити заходів правового характеру щодо виправлення порушень закону.

Особливої уваги повинен приділяти прокурор всім випадкам незгоди слідчого з висновком експерта, оскільки йдеться про незгоду з висновками особи, котра володіє спеціальними знаннями в певній галузі.

Ефективне процесуальне керівництво на розглянутих етапах досудового розслідування вимагає від прокурора оволодіння певним обсягом спеціальних криміналістичних знань.

На наш погляд, значною мірою цьому сприятиме введення спеціалізації процесуального керівництва відповідно до направленості розслідуваних злочинів: правопорушення у сфері економіки, незаконний обіг наркотичних та психотропних речовин, комп'ютерні злочини тощо. Це щонайменше скоротить об'єм спеціальних знань, в яких матиме потребу процесуальний керівник. Оскільки розслідування кожної групи злочинів, як правило, потребує проведення певного, характерного для них кола експертиз.

Крім того, ми пропонуємо запровадити практику проведення для прокурорів відповідних курсів підвищення кваліфікації, спрямованих на отримання спеціальних криміналістичних знань відповідно до спеціалізації їх процесуального керівництва. До проведення цих курсів слід активно залучати працівників судово-експертних установ. Це, на нашу думку, не лише підвищить інформативність навчання, але й також створить площадку для обміну думками та практичним досвідом між прокурорами та судовими експертами.

Розділ 2. Питання слідчої тактики та методики розслідування злочинів

Ще одним з дієвих шляхів вирішення описаної проблеми нам бачиться запровадження при підрозділах прокуратури інституту прокурорів-криміналістів. Вказані фахівці повинні мати як юридичну освіту, так і, по можливості, не юридичну (інженерно-технічну, хімічну, медичну тощо), а також володіти базовими знаннями з більшості видів експертиз. В даному випадку під терміном «базові» ми розуміємо початкові знання, які достатні для правильного вибору виду експертизи та формулювання питань, але не достатні для самостійного проведення експертизи.

До обов'язків прокурорів-криміналістів, перш за все, слід віднести консультативну допомогу процесуальному керівнику у цілій низці випадків, що потребують спеціальних криміналістичних знань, серед яких можна виділити наступні:

- під час вивчення матеріалів кримінального провадження з метою розгляду питання щодо доцільності вказівки слідчому про необхідність проведення певного виду експертизи, і, відповідно, у формулюванні питань та у виборі об'єктів, які слід надати експерту;

- при розгляді копії клопотання про призначення експертизи;

- під час оцінки висновку експерта.

Крім того, прокурор-криміналіст зможе проконсультувати процесуального керівника щодо вибору конкретного спеціаліста чи необхідних засобів криміналістичної техніки для застосування при проведенні слідчих дій.

Перелік посилань

1. *Кримінальний процесуальний кодекс України: закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. База даних «Законодавство України».* Верховна Рада України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>

2. *Сенченко Н. М.* Оцінка висновку експерта в кримінальному провадженні. *Науковий вісник Херсонського державного університету.* 2014. Вип. 4. С. 243–247. URL: <http://ir.stu.cn.ua/123456789/5569>

3. *Постанова Пленуму Верховного Суду України № 8 від 30.05.1997 «Про судову експертизу в кримінальних і цивільних справах».* База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v00087-00-97>

References

1. *Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy: zakon Ukrainy [Criminal Procedural Code of Ukraine: Law of Ukraine] vid 13.04.2012 № 4651-VI. Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy» [Database 'Legislation of Ukraine'].* Verkhovna Rada Ukrainy. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>

2. *Senchenko N.M.* (2014). Otsinka vysnovku eksperta v kryminalnomu provadzhenni [Evaluation of the expert's conclusion in criminal proceedings]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu [Scientific Bulletin of Kherson State University]*, Vyp. 4. P. 243–247. URL: <http://ir.stu.cn.ua/123456789/5569>

3. *Postanova Plenumu Verkhovnoho Sudu Ukrainy № 8 vid 30.05.1997 «Pro sudovu ekspertyzu v kryminalnykh i tsyvilnykh spravakh».* Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy» [Database 'Legislation of Ukraine'] Verkhovna Rada Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v00087-00-97>

4. Щербакoвский М. Г. Судебные экспертизы: назначение, производство, использование: учебно-практическое пособие. Харьков, 2005. 544 с.
4. Shcherbakovskii M.G. (2005). Sudebnye ekspertizy: naznachenie, proizvodstvo, ispolzovanie [Forensic expertise: appointment, conduction, use]: uchebno-prakticheskoe posobie. Kharkov, 544 p.
5. Аверьянова Т. В. Судебная экспертиза. Москва, 2006. С. 467.
5. Averianova T.V. (2006). Sudebnaia ekspertiza [Forensic expertise]. Moskva, P.467.
6. Ізотов О. Роль і значення криміналістичної підготовки прокурорів – процесуальних керівників досудового розслідування. *Вісник прокуратури*. 2015. № 7(169). С. 118–124.
6. Izitov O. (2015). Rol i znachennia kryminalistychnoi pidhotovky prokuroriv – protsecualnykh kerivnykiv dosudovoho rozsliduvannia [The role of forensic preparation of prosecutors – procedural heads of pre-trial investigation]. *Visnyk prokuratury [Bulletin of the Prosecutor's Office]*, № 7(169), P. 118–124.
7. Палух А. І. Участь прокурора в доказуванні під час досудового розслідування : дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук: 12.00.09. Львів, 2016. 206 с.
7. Paliukh A.I. (2016). Uchast prokurora v dokazuvanni pid chas dosudovoho rozsliduvannia [Participation of the prosecutor in proving a pre-trial investigation]: dys. ... kand. yur. nauk: 12.00.09. Lviv, 206 p.
8. Шутемова Т. В. Оценка прокурором заключения судебного эксперта по уголовным делам. *Вестник ВУиТ*. 2018. № 3. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/otsenka-prokurorom-zaklyucheniya-sudebnogo-eksperta-po-ugolovnym-delam>.
8. Shutemova T.V. (2018). Otsenka prokurorom zaklyuchenii sudebnogo eksperta po ugovolnym delam. [Evaluation by the prosecutor of the conclusion of the forensic expert in criminal cases]. *Vestnik VUiT [Bulletin of VUiT]*, № 3. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/otsenka-prokurorom-zaklyucheniya-sudebnogo-eksperta-po-ugolovnym-delam>.

РОЛЬ ПРОКУРОРА – ПРОЦЕССУАЛЬНОГО РУКОВОДИТЕЛЯ ДОСУДЕБНОГО РАССЛЕДОВАНИЯ В НАЗНАЧЕНИИ СУДЕБНОЙ ЭКСПЕРТИЗЫ И ОЦЕНКЕ ЕЕ РЕЗУЛЬТАТОВ

А. В. Яковлев

В статье обобщены и проанализированы причины ошибок, допускаемых на этапах назначения судебной экспертизы и оценки заключения эксперта. Приведены многочисленные примеры ошибок из практической деятельности следственных органов. В качестве основной причины ошибок рассматривается отсутствие достаточных специальных криминалистических знаний у следователя и формальное отношение к своим обязанностям прокурора. Усугубляет эту проблему к тому же научный прогресс, постоянное совершенствование методик, технологий и техники, используемых при производстве экспертиз, расширение круга решаемых вопросов и увеличение их сложности.

Рассмотрена роль и возможности прокурора, как процессуального руководителя, относительно своевременного выявления и предупреждения

указанных ошибок. Обращено внимание, что эффективная деятельность прокурора в данном направлении требует специальных криминалистических знаний. С другой стороны, наделение глубокими познаниями одновременно и в юриспруденции, и в различных областях специальных знаний одного человека представляется крайне сложным и не всегда целесообразным решением.

В связи с изложенным, предлагается ввести специализацию прокуроров согласно направленности преступлений, расследование которых находится под их процессуальным руководством. Также рекомендуется внедрение практики проведения специализированных курсов повышения квалификации, к которым следует привлекать сотрудников экспертных учреждений. Последнее не только повысит информативность курсов, но и будет способствовать обмену практическим опытом и научными мнениями между прокурорами и судебными экспертами. Кроме того, предлагается ввести институт прокуроров-криминалистов, в обязанности которых будет входить консультативная помощь в ряде случаев, когда существует потребность в специальных криминалистических знаниях, в том числе, при назначении судебных экспертиз и при оценке заключения эксперта.

Ключевые слова: досудебное расследование, судебная экспертиза, оценка результатов.

THE ROLE OF THE PROSECUTOR – PROCEDURE LEADER OF THE PRESENTATION OF THE PRESENTATION IN THE APPOINTMENT OF THE FORENSIC EXAMINATION AND EVALUATION OF ITS RESULTS

A. Yakovlev

The article summarizes and analyzes the causes of errors made during the stages of the appointment of a forensic examination and an expert opinion assessment. There are numerous examples of errors from the practical activities of the investigating authorities. The lack of sufficient special forensic knowledge of the investigator and a formal attitude to his duties as a prosecutor are considered as the main cause of errors. This problem is aggravated by scientific progress, the continuous improvement of the methods, technologies and techniques used in the production of examinations, the expansion of the range of issues being solved and the increase in their complexity.

The role and possibilities of the prosecutor, as the procedural manager, regarding the timely detection and prevention of these errors are considered. It was noted that the effective work of the prosecutor in this direction requires special forensic knowledge. On the other hand, the imparting of deep knowledge simultaneously both in jurisprudence and in various fields of special knowledge of one person seems to be an extremely difficult and not always expedient decision.

In connection with the above, it is proposed to introduce the specialization of prosecutors according to the direction of the crimes, the investigation of which is under their procedural guidance. It is also recommended to introduce the practice of conducting specialized advanced training courses, to which employees of expert institutions should be involved. The latter will not only increase the information content of the courses, but will also facilitate the exchange of practical experience and scientific opinions between prosecutors and forensic experts. In

addition, it is proposed to introduce the institute of forensic prosecutors, whose duties will include advisory assistance in some cases when there is a need for special forensic knowledge, including when appointing forensic examinations and when evaluating an expert opinion.

Key words: pre-trial investigation, forensic examination, evaluation of results.

DOI: <https://doi.org/10.33994/kndise.2019.64.31>
УДК 343.98

Лишак О. А.
завідувач відділення

*Київський науково-дослідний інститут судових експертиз
Міністерства юстиції України*

Круль С. М.
**кандидат юридичних наук, доцент,
адвокат**

*Юридичний навчально-науковий інститут
Прикарпатського національного інституту ім. Василя Стефаника*

ІНФОРМАЦІЙНО-ДОВІДКОВІ СИСТЕМИ ІНШИХ МІНІСТЕРСТВ, ВІДОМСТВ ЯК СКЛАДОВА ІНФОРМАЦІЙНО-ДОВІДКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ

У статті розглянуто основні інформаційно-довідкові системи інших міністерств, відомств як складової інформаційно-довідкового забезпечення розслідування розбоїв.

***Ключові слова:** інформаційно-довідкові системи, розслідування злочинів, досудове розслідування.*

Ефективне розслідування корисливо-насильницьких злочинів, серед яких розбої займають чільне місце внаслідок небезпечності для життя, здоров'я потерпілого в момент їх вчинення, посягання на чужу власність, часто зухвалості та очевидності вчинення, неможливе без належного рівня криміналістичного забезпечення цієї діяльності. Одним із напрямків такого забезпечення діяльності із розкриття, розслідування розбійних нападів є інформаційне, а саме інформаційно-довідкове забезпечення органів досудового розслідування.

Разом із цим, варто зазначити те, що швидке поширення інформації, розвиток комп'ютерних, інформаційних систем і технологій має й негативний аспект: відкриває шлях до антисоціальної та злочинної поведінки. Сучасні комп'ютерні системи та інформаційні технології містять у собі нові, досить досконалі можливості для вчинення невідомих